

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาความร่วมมือของชุมชนในการจัดการสวนสมเด็จย่า 90 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความร่วมมือการจัดการสวนสาธารณะระหว่างประชาชนกับองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดการสวนสมเด็จย่า 90 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์จากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 30 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 65 คน และ ตัวแทนกลุ่มประชากรจำนวน 400 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 495 ฉบับ ร่วมกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ตัวแทนแต่ละกลุ่มจำนวนหนึ่ง ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

5.1 สรุป และอภิปรายผล

5.1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสวนสาธารณะ

เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชนได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในงานที่เขารับผิดชอบอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงทำการประเมินความรู้ความเข้าใจในการจัดการสวนสมเด็จย่า 90 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ผลปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ 25 คนใน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 และผู้นำจำนวน 56 คน ใน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 86.2 มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง ที่เหลือมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง อัตราผู้มีความรู้สูงและปานกลางของทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าถึงแม้เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชนจะมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการสวนฯ แต่ดูประการหนึ่งว่าความรู้เหล่านั้นไม่ได้ถ่ายทอดต่อไปยังประชาชนโดยทั่วไป สังเกตได้จากการที่ผู้มาใช้บริการยังใช้พื้นที่ของสวนสาธารณะแบบตามใจชอบไม่ถ้อยจะร่วมมือในการรักษาสาธารณะสมบัติ และความสะอาดของบริเวณ รวมทั้งการที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบไม่มีการจัดการให้ห้องสุขาสาธารณะมีความพร้อมที่จะรองรับบริการ ทำให้เกิดกลิ่นไม่พึงประสงค์และไม่ถูกสุขอนามัย และวิธีแก้ไขปัญหาก็เป็นเพียงจัดให้มีการประมูลรับเหมาเพื่อดูแลการใช้ห้องน้ำและเก็บค่าใช้จากผู้มาใช้บริการเท่านั้น ดังนั้นอาจจะต้องคำนึงถึงกลวิธีถ่ายทอดความรู้ใน

การรักษาสาธารณสุขสมบัติ และการใช้สวนสาธารณะให้ตรงตามวัตถุประสงค์ไปยังนักท่องเที่ยว และผู้มาใช้บริการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

5.1.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการสวนสมเด็จพระยา 90

ผู้ศึกษาแยกประเด็นของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ประเด็นคือ การประสานงาน การใช้ประโยชน์ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ ซึ่งเป็นการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามในประเด็นนั้นๆ โดยตั้งเกณฑ์การให้คะแนนระหว่าง 1 ถึง 4 แล้วคำนวณค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม ได้ประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

5.1.2.1 การประสานงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐรับรู้ว่าการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ มีคะแนนเฉลี่ย 1.87 ซึ่งนับได้ว่าน้อย ซึ่งสะท้อนถึงผลของวิธีปฏิบัติงานตามระบบงานราชการอันเต็มไปด้วยขั้นตอน และสั่งการตามลำดับชั้น บางครั้งผู้ที่รับทราบถึงความต้องการความช่วยเหลือมีความประสงค์ที่จะช่วยเหลือแต่ทำไม่ได้เนื่องจากไม่มีระเบียบวางไว้ หรือขาดงบประมาณสนับสนุน เท่าที่เกิดขึ้นได้นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ภายในหน่วยงานหรือต่างหน่วยงานมากกว่า ยังไม่เป็นการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในแบบอุดมคติที่ สมนึก ปัญญาทิพย์ (2542: 233 - 33) ได้กล่าวถึง และทางที่เป็นไปได้คือการที่หน่วยราชการต้องเป็นฝ่ายเริ่มต้นนำความรู้ความเข้าใจไปสู่ชุมชน และเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน เพื่อจะได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่บุคคลพึงมีต่อชุมชนและสังคมที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้อง

5.1.2.2 การใช้ประโยชน์ เจ้าหน้าที่ของรัฐรับรู้ว่ามีการใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะในหลายๆ ด้าน แต่การเข้าใช้ประโยชน์นั้นยังอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.31 จากคะแนนเต็ม 4.0 ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีทางเลือกในการพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าคนทั่วไป และอาจใช้ประโยชน์ทางอ้อมเช่นการเข้าไปรับประทานอาหารในร้านอาหารซึ่งตั้งอยู่ในละแวกนั้น หรือการพาผู้มาเยือนไปเยี่ยมชมกวันพะเยาโดยรอบให้สมกับที่มาจังหวัดพะเยา แต่การไปร่วมกิจกรรมใดๆ ที่มีอยู่ในสวนนั้นอาจจะน้อยเนื่องจากการให้บริการสาธารณะ เช่น รมไม้ แก้วน้ำพักผ่อน ยังมีไม่เพียงพอ และยังคงปรับปรุง ส่วนที่มีผู้ใช้บริการเป็นกิจกรรมที่อาศัยลานกว้าง เช่น การเดินแอโรบิก หรืออื่นๆ เพื่อสุขภาพ และการจัดงานแสดงสินค้าพื้นบ้าน เป็นต้น

5.1.2.3 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐให้คำตอบที่มีคะแนนเฉลี่ยที่ 2.72 ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นความร่วมมือในระดับปานกลาง จากคำตอบและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงการที่ต่างฝ่ายต่างต้องทำในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบภายใต้กรอบการสนับสนุนด้านกำลังคนและงบประมาณที่หน่วยงานของตนเองมีอยู่ บางหน่วยงานไม่สามารถ

ตั้งงบประมาณรองรับเองได้ ต้องรองรับประมาณจากหน่วยเหนือหรือองค์กรสนับสนุนอื่นๆ ทำให้ขาดความเชื่อมโยงและไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของในแต่ละองค์กรซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานยังมีอยู่ ดังนั้นจึงให้ความร่วมมือระหว่างกันเท่าที่พอจะให้ได้เท่านั้น ผลที่ออกมาจึงยังไม่บรรลุถึงเป้าหมายในนโยบายที่วางไว้ ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าควรนำแนวคิดที่ประเวศ ละเอียด และคณะ นำเสนอเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ของภาครัฐในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคี (ประเวศ ละเอียด และคณะ; 2543: 6) ว่ารัฐควรปรับทัศนคติและบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนแทนทั้งด้านความคิด วิชาการ และงบประมาณ มาใช้ เพื่อให้ชุมชนได้เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินงาน ซึ่งจะสร้างความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานน้อยลง

5.1.2.4 ปัญหาและอุปสรรค เจ้าหน้าที่ของรัฐรับรู้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวนสมเด็จย่าในระดับปานกลาง สาเหตุเป็นเพราะเจ้าหน้าที่จะรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายและงบประมาณ แต่ในส่วนของการทำงานปฏิบัติจริงๆ นั้นไม่ค่อยมีโอกาสมากนัก ต่างไปจากผู้นำชุมชนและประชาชนจะมองเห็นปัญหาและอุปสรรคสูงกว่า

เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องที่แท้จริงมากกว่านั่นเอง ทางที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับรู้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนสมเด็จย่าคือการสร้างความร่วมมือในระดับภาคี (ประเวศ ละเอียด และคณะ, 2543: 6; สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2542: 15 - 19) เพื่อทุกฝ่ายจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการสวนสมเด็จย่า 90 ให้สามารถพัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอุดมคติจริงๆ ในอนาคต

5.1.3 การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงาน

ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อโครงการสาธารณะต่างๆ ซึ่งงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวนสมเด็จย่า 90 นี้เป็นงานในความรับผิดชอบอีกประการหนึ่ง ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและการร่วมดำเนินการในกลุ่มของผู้นำชุมชนจึงมีความคล้ายคลึงกับประเด็นของการประสานงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในชุมชนด้วย พบว่าการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือและดำเนินการกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ในระดับปานกลางแต่มีความพร้อมในการที่จะให้ความร่วมมืออยู่ในระดับสูง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าผู้แทนของชุมชนมีความตั้งใจที่จะทำงานให้งานที่ได้รับมอบหมายบรรลุวัตถุประสงค์ของทางราชการ เพียงแต่ในการดำเนินงานนั้นจะเป็นฝ่ายถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดให้ทำมากกว่าที่จะแสดงความรู้และความคิดเห็นใดๆ จึงมีบ่อยครั้งที่ข้อมูลจากเจ้าของพื้นที่ถูกละเลยหรือมองข้ามไป ทำให้การร่วมมือเป็นไป

อย่างไม่เต็มทีและนำไปสู่ผลเสียในการดำเนินงาน ซึ่งเห็นได้จากสภาพทางกายภาพของสวนสมเด็จพระเจ้า 90 ที่ขาดความเป็นระเบียบ ขาดความร่วมมือ และมีการทำลายสาธารณสมบัติอยู่ตลอดเวลา

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินงาน สาธารณะ เป็นการนำไปสู่ความเข้าใจในสิ่งที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันและนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน ในยุคข้อมูลข่าวสารเช่นปัจจุบันนี้การประเมินโครงการต่างๆ ต้องอาศัยข้อมูลแนวคิดและค่านึงถึงผลประโยชน์ของสาธารณชน (นิตยา ชูโต, 2531: 2) ซึ่งเป็นผู้รับผลกระทบจากโครงการเข้ามาร่วมด้วย จึงเป็นการดีที่จะเริ่มต้นปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีการปฏิบัติต่อชุมชนและผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโครงการอย่างแท้จริง

5.1.4 การใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะของชุมชน

จากการทดสอบพบว่าชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากสวนสมเด็จพระเจ้า 90 ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับเกณฑ์ในบทที่ 3 หน้า 27 ข้อ 2 (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 จาก 4.0) เหตุผลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์คือสวนแห่งนี้มีกำแพงทึบทางด้านหลังสูงประมาณ 2 เมตร ปิดกั้นระหว่างสวนฯ กับชุมชน กิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่เป็นงานแสดงสินค้าหรืองานมหรสพบางอย่างซึ่งส่งเสียงดังรบกวนความเป็นอยู่ของชุมชนใกล้เคียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวปิดกั้นทางกายภาพและทางสังคมระหว่างสวนฯ กับชุมชน กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมด้วยจะเป็นกิจกรรมพื้นฐาน เช่น รำไท่เก๊ก หรือการเดินออกกำลังกาย เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวการที่ทางราชการจะจัดกิจกรรมใดๆ ที่สวนสาธารณะแห่งนี้จึงควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนและความเหมาะสมของกิจกรรมด้วย

สาเหตุอีกประการหนึ่งอาจจะเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสวนสมเด็จพระเจ้า 90 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อความร่วมมือและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างมากเพราะทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อเท็จจริง แต่ปัจจุบันการประชาสัมพันธ์จากทางเทศบาลและเสียงตามสายจากทางเจ้าหน้าที่สวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 จะมีมาเป็นช่วงๆ และมักจะไม่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสวนฯ ทั้งยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง ทำให้ผู้ศึกษาค่อนข้างมั่นใจว่าประชาชนไม่ได้รับฟังข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงแม้จะตอบว่าความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางก็ตาม นอกจากนั้นการให้ความรู้แก่ชุมชนจากภาครัฐมีน้อยมาก ซึ่งอาจเป็นผลเสียต่อการพัฒนาสังคมดังเช่นที่สมนึก ปัญญาทิพย์ (2542: 23 - 33) ซึ่งได้ศึกษาสภาพของสังคมไทยเสนอไว้ว่าประชาชนในสังคมยังมีข้อจำกัดในการตัดสินใจ ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ ปัจจัยแรก การขาดข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ และปัจจัยอีกประการหนึ่ง

คือ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวใหม่ที่ต้องการให้งานพัฒนาต่างๆ เป็นไปโดยประชาชนมีส่วนร่วม

5.1.5 ปัญหาและอุปสรรคจากมุมมองของประชาชน

กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนตระหนักถึงสภาพของปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานสวนสมเด็จย่า 90 ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกับระดับค่อนข้างมาก (ดูเกณฑ์การให้คะแนนข้อ 2 บทที่ 3) โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 2.91 ใน 4.0 แสดงให้เห็นว่าชุมชนรับทราบถึงปัญหาในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นในด้านกายภาพของสวน เช่น ความขาดแคลนห้องน้ำ โทรศัพท์ จุดบริการน้ำดื่ม ที่จอดรถ รั้วไม้ ม้านั่ง และอุปกรณ์ต่างๆ รวมไปถึงการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของสิ่งที่มีอยู่ และการดำเนินการเชิงนโยบายและการบริหารงบประมาณ เช่นการจัดเวรยามและเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาความปลอดภัย การให้ข้อมูลข่าวสารและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ประชาชนอยู่ใกล้ ได้มองเห็น ได้สัมผัสกับความไม่พร้อม ความขาดแคลน และความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยทางกายภาพเหล่านี้ รวมไปถึงการที่ผู้รับผิดชอบดูแลยังสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นไม่ดีพอ และใช้มาตรการทางกฎหมายเข้าไปจัดการ ในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ

5.1.6 ระดับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการสวนสมเด็จย่า 90 กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน

จากผลการศึกษาที่พบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับรู้เกี่ยวกับระดับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสวนสมเด็จย่า 90 ในระดับที่แตกต่างไปจากผู้นำชุมชนอยู่บ้างแต่ไม่ถึงระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ผู้นำชุมชนซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนได้รับรู้ว่าประชาชนให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมสูงกว่า หรืออาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ในฐานะผู้สั่งการและไม่ได้ติดต่อโดยตรงกับประชาชนนอกจากติดต่อโดยผ่านตัวแทนหรือผู้นำชุมชน และเมื่อออกห้องที่ก็อาจได้พบเพียงใครบางคนเท่านั้นทำให้เกิดการรับรู้เช่นนี้

จากการสอบถามเพิ่มเติมพบว่า การมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชนในส่วนของ การวางแผน การบริหารและการจัดการนั้นมีบ้างเป็นบางครั้งทั้งนี้เนื่องจากทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อประชาชนยังเป็นแบบเดิม คือถือว่าตนเองเป็นผู้รู้มากกว่า เป็นผู้เหนือกว่า และมักจะมีกฎระเบียบข้อบังคับที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ การปรับปรุงสัมพันธภาพและทัศนคติระหว่าง

เจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้ช่องว่างระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่ายลดลง

เมื่อสอบถามลึกลงไปในประเด็นของการให้ความร่วมมือของประชาชนในการจัดการสวนสมเด็จพระเจ้า 90 พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนสูงกว่าการให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าสัมพันธภาพระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนควรได้รับการแก้ไข ถึงแม้ว่าระดับของสัมพันธภาพไม่ได้ออกมาในเชิงลบก็ตาม ความแตกต่างของการให้ความร่วมมือนี้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมและความเชื่อพื้นบ้านที่ยังมีความเข้มแข็งอยู่ในพื้นที่นี้ กล่าวคือหากเป็นหมู่เป็นพวกเดียวกันก็ยินดีและเต็มใจที่จะทำงานให้เต็มที่ แต่หากเป็นคนละพวกกันแล้วก็ต้องดูว่าสิ่งนั้นควรทำหรือไม่ และมักจะทำงานให้เท่าที่จำเป็นก็เพียงพอแล้ว ซึ่งจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสวนสมเด็จพระเจ้า 90 ให้เป็นสวนสาธารณะในอุดมคติ

จากการเข้าไปศึกษาในชุมชนพบว่าความร่วมมือของประชาชนในการจัดการสวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 เป็นสิ่งที่จำเป็น จะเห็นได้ว่าผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานของ กรรณิกา ชมดี (2524: 11) ซึ่งได้กล่าวถึงความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการโดยกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ และการศึกษาของอรพินท์ สฟโซคชัย (2538: 2) ที่ได้ศึกษาการทำงานถึงพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของหมู่คณะ กลุ่มบุคคลต่างๆ ภายในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือและความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งพบว่าการทำงานแบบมีส่วนร่วมไม่ใช่อยู่ที่การวิเคราะห์ตีความหมายงานแต่อยู่ที่การลงมือปฏิบัติตามปรัชญาและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงาน ความรับผิดชอบร่วมกัน ความพยายามร่วมกัน ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นและกลมกลืนกัน การมีจิตใจมุ่งมั่นร่วมกันทำงาน และการลงมือปฏิบัติดำเนินการร่วมกัน เช่นเดียวกันกับที่ ประเวศ ะสี และคณะ (2543: 6) เสนอ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจการหรือการพัฒนาสำเร็จ และผู้ให้ความร่วมมือได้ใช้ความสามารถของตนเองในการพัฒนาตนเอง หรือพัฒนาชุมชนได้ในที่สุด

อาจสรุปได้ว่า หากต่างฝ่ายต่างยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการร่วมกันก็จะทำให้สวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 มีการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นแล้ว สวนสมเด็จพระเจ้า 90 ก็จะเป็นสวนที่มีสภาพที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและเป็นสวนในอุดมคติที่ใครๆ ก็อยากมาเยือน

5.1.7 การรับรู้เกี่ยวกับระดับของปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนสมเด็จพระยา 90

เมื่อเปรียบเทียบระดับของการรับรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการสวนสมเด็จพระยา 90 ระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า ผู้นำชุมชนรับรู้ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคสูงกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ อธิบายได้ว่าผู้นำชุมชนมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่า และยังเป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องมากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจกำกับดูแลเรื่องนโยบายและงบประมาณเท่านั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหลายประการถูกแก้ไขโดยพนักงานและเจ้าหน้าที่ระดับล่างรวมทั้งผู้นำชุมชนและไม่ได้รายงานถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยกเว้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรม หรือการจัดสรรงบประมาณและกำลังคน สมควรให้มีการทบทวนวิธีการปฏิบัติงานให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและดำเนินการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นร่วมกัน

5.1.8 ความพึงพอใจของประชาชนในบริการของสวนสมเด็จพระยา 90

เมื่อพิจารณาถึงความพึงพอใจโดยรวมของประชาชนผู้ใช้บริการในบริการที่ได้รับจากสวนสมเด็จพระยา 90 แล้วนับว่าอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในสวนฯ การจัดการสภาพโดยทั่วไปของสวนฯ และการจัดทำกิจกรรมร่วมกันของประชาชนเช่นงานรื่นเริงตามประเพณี เป็นต้น สิ่งที่ควรได้รับการพิจารณาคือการจัดสถานที่และบรรยากาศของสวนฯ ยังไม่เป็นที่พอใจในระดับปานกลางที่ค่อนข้างต่ำ เช่นเดียวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ม้านั่ง ห้องน้ำ ร่มไม้ ฯลฯ แสดงถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและควรปรับปรุงให้ระดับความพึงพอใจสูงขึ้นทุกด้าน

โครงการสวนสาธารณะริมน้ำเป็นโครงการหนึ่งซึ่งสาธารณสุขจังหวัดพะเยาได้เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสวนสมเด็จพระยา 90 ให้มีสภาพเป็นสวนสาธารณะเมื่อ ปี พ.ศ. 2544 โดยอาศัยหลักการของการมีส่วนร่วมของชุมชน คณะกรรมการประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขจังหวัดพะเยา เจ้าหน้าที่จากแขวงทางพะเยา ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้สนใจอีกจำนวนหนึ่ง ได้ประชุมกลุ่มย่อยเสนอกิจกรรมในการปรับปรุงสวนสมเด็จพระยา 90 หลายประการเช่น การจัดเก็บและแยกขยะ การจัดการเรื่องความสะอาดของห้องน้ำ การรักษาสภาพแวดล้อมในสวน การรักษาความปลอดภัย การเพิ่มแสงสว่าง การจัดวางระบบร้านค้าเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและผู้ใช้บริการ เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้เสนอให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและสาธารณะสมบัติต่างๆ ภายในสวน เช่นปลูกต้นไม้ และจัดเวรยามเป็นต้น แต่เมื่อผู้รับผิดชอบของหน่วยงาน สาธารณสุขเปลี่ยนหน้าที่ไป โครงการนี้ก็ชะงักลง แสดงว่าการดำเนินงานของโครงการที่จัดทำยังติดขัดกับตัวบุคคลมากกว่าระบบในการทำงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนา

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการทำงานเสียใหม่ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความพร้อมและมีศักยภาพ

สมนึก อ่องเอิบ (2518: 10) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของสวนสาธารณะไว้ว่า เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติ ต้องการความร่วมมือทั้งเจ้าหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ สถาบันของรัฐทุกหน่วยงาน ประชาชน ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวางแผนพัฒนาประเทศ มาตรการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของสวนสาธารณะโดยตรง จะมีวิธีการอันล้ำเลิศเพียงใดก็ตามหากขาดมาตรการทางสังคมหรือความร่วมมือจากทุกฝ่าย กระทำได้ด้วยวิธีการให้การศึกษาให้ความรู้ตลอดจนสร้างทัศนคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของสวนสาธารณะแก่ประชาชนทุกอาชีพ ทุกระดับอายุ และทุกวัย ให้มีความรักความหวงแหนเห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของสวนสาธารณะ และสมจิต โยชะคง (2541: 24) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสวนดูแลบำรุงรักษา ภูมิทัศน์ว่า ภูมิทัศน์เป็นเสมือนพื้นที่พักอาศัยภายนอก รอบ ๆ ตัวอาคาร หรือภายในพื้นที่จัดสร้างคล้ายเป็นห้องภายนอก ที่จัดสร้างขึ้นเพื่อพักผ่อนหาความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดจากการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน งานภูมิทัศน์ทุกชิ้นงานต้องใช้เวลา ทุนทรัพย์ในการจัดสร้างการจะคงไว้ให้งานภูมิทัศน์หลังจากการจัดสร้างสิ้นสุดลงแล้วให้สวยงามดังเดิมจำเป็นจะต้องมีการดูแลบำรุงรักษาอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาสภาพให้มีอายุการใช้งานยาวนาน นอกจากนั้นปัญหาเรื่องความสะอาด เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากเช่นกัน ด้วยเหตุนี้การวางแผนและการจัดทำงบประมาณรวมทั้งจัดวางบุคลากรที่เหมาะสมในการดูแลรักษาสวนสาธารณะแห่งนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และให้มีผู้รับผิดชอบที่แท้จริงจึงจะสามารถรักษาคุณภาพของบริการนี้ไว้ได้

จากความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดภูมิทัศน์และจิตวิทยาสิ่งแวดล้อมในประเด็นของการรับรู้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผู้ศึกษามีความเห็นที่สวนสาธารณะเป็นที่รวมของสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข และผ่อนคลาย บรรยากาศเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้จากการคำนึงถึงการจัดภูมิทัศน์ว่าจะให้ส่วนใดของสวนสร้างความรู้สึกเช่นไรให้กับผู้ที่เข้าไปในทีนั้น นักภูมิสถาปัตย์ อาจมีส่วนร่วมในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จะจัดพื้นที่ส่วนใดไว้ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น และของเล่นชนิดใดจึงจะเหมาะสมกับสวนสาธารณะเช่นนี้ งานศิลปะต่างๆ เช่น รูปปั้น รูปหล่อ ควรจะตั้งอยู่ที่ใด จะมีน้ำตกหรือสายธารจำลองเพื่อสร้างความรู้สึกที่เย็นสบายบ้างหรือไม่ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันวางแผนดำเนินงานให้เกิดขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการประมวลข้อมูลตลอดจนความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างและทฤษฎีต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- 1) หน่วยงานควรทำหน้าที่เป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชน และชุมชนในการดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของสวนสาธารณะ
- 2) หน่วยราชการควรจัดทำโครงการเสริมสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนว่าทุกฝ่ายมีฐานะเป็นเจ้าของสาธารณะสมบัติร่วมกัน
- 3) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในกิจการสวนสมเด็จพระเจ้า 90 โดยมีตัวแทนจากทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์ในการใช้สวนสาธารณะที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในด้านของการพักผ่อนหย่อนใจได้อย่างแท้จริง
- 4) ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โดยรอบ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค ตลอดจนความปลอดภัยในร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินให้สามารถรองรับผู้มาใช้บริการ
- 5) การมีส่วนร่วมอาจเริ่มจากการที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินงานผ่านตัวแทนที่เป็นคณะกรรมการดำเนินงานสวนสมเด็จพระเจ้า 90 และนำไปใช้จริง
- 6) ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจการ มีการประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการสร้างความร่วมมือและมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 อย่างต่อเนื่องทั้งในด้านสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดระเบียบและการใช้ประโยชน์ในสวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจที่ยั่งยืน
2. ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ในสวนสาธารณะอื่นทั้งในจังหวัดพะเยาและจังหวัดอื่นๆ